

EBANGELIOA ETA LATINAMERIKA: 500 URTE

LEONARDO BOFF

Historialari askoren ustetan, modernitatea, mundu moderno, ez zen Galileo Galilei-rekin, Lutero-rekin edota Errenazimendu italiarrarekin hasi. Haien ustez, 1492. urtea eta atarik zehatzena kultura modernoaren agerpena definitzeko. Bi arrazoirengatik: urte horretan Errege-Erregina Katolikoek, musulmanak penintsulatik urrunduz, azkenik, Granada konkistatzen dutelako eta europar esparru kristaua homogenotu egiten delako. 1492. urte horretan bertan iristen zen Cristóbal Colón “Santa Maria”n Latinamerikara. Gertakari honek horizonte berria ireki zion Europari eta aldaketa ekonomiko, politiko, kultural eta teologiko sakonak eragin zituen.

Mediterraneo hutsetik Atlantikora iragan zen gaurdaino —eta oraindik orain ere— irekiak dauden perspektibak sortuz. Hamabost urtetan zehar, europar kontinentean barrena normalean mugitzen zen urrea baino hamar aldiz gehiago mugitu zen. Merkatuaren hedapen merkantilista handia gertatu zen eta baita haren animazioa ere. Honek, akumulazio primitiboa eta, ondorioz, kapitalismoaren sorrera eragin zuen, urrea, Portugal eta Espainiaren bitartez, Holandara eta Ingalaterrara pasatuz. Data horrek, hortaz, berebiziko garrantzia du. Transzendentzia handiko gertakari historikoa dugu, are kristau-erreferentzia ez dutenentzat ere, kontinentearen ebangelizazioaz mintzatu nahi ez dutenentzat, alegia.

BI IKUSPEGI

Bi dira 1492. urteari dagozkion ikuspegiak. Lehena, karabeletan daudenena da, iristean “deskubritu dugu” esan eta, Adan bailiran, gauzak izendatzen dituztenena. Cristóbal Colón-ek ikusi zuen lehen lur-zatiari San Salvador deitu zion, bigarrenari, Santa María de la Concepción, hirugarrenari, Ferdinandina, laugarrenari, Isabel... Gauzei izena ematea, haien jabe izatearen seinale da, munduaren jaun eta jabe gauzak sailkatuz ibili zen Adan-en zeinua da.

Komeni da aipatzea Colón-en lehen eskutitzaren testua, itzulitakoan, Tenerifetik (Errege - Erreginari idatzi aurretik) Luis Santangel bere lagunari bidali ziona, mundu europarrera aurkikuntza handia aldarrikatuz. Zera dio: “Hemos tomado posesión por sus Altezas, con pregón y bandera real extendida, y no me fue contradicho.” Akta jasotzen du, San Salvador izena ematen dio lurrari... “Indiak” deitzen die lur haiei, Indietara iritsia zela uste bait zuen. Jainkoari eskerrak ematen dizkio lur horiek ikustera iritsi delako eta errege-erreginentzako aberastasanak aurkitu dituelako.

“Nuestro Redentor dio esta victoria a nuestros ilustrísimos rey y reina y a sus reinos famosos de tan alta cosa a donde toda la cristiandad debe tomar alegría y hacer grandes fiestas y

dar muchas gracias a la Santísima Trinidad con muchas oraciones solemnes por el tanto ensalzamiento que habrán, entonándose tantos pueblos a nuestra fe, y después por los bienes temporales que no solamente a España más a todos los cristianos tendrán aquí refrigerio y ganancia.”

Eta honela bukatzen zen gutuna: “Fue en la carabela, sobre las Indias, las Islas Canarias el quince de febrero de 1493. El almirante Cristóbal Colón.”

Iristen denaren ikuspegia da, karabeletan dagoenarena, abentura eta ausardia esanguratsuez, agian Ilargira edo espazio sideraletara joateko behar dena baino handiagoaz, ezezaguntasunera bait zihoan, itsaso zangarrei aurre egiten diena-ren ikuspegi triunfalista. Hori ikuspegi bat da.

Beste ikuspegia da hondartzetan daudenena eta karabelak heltzen ikusten dituztenena. Cristóbal Colón-ek amodioz beteriko pertsona gisa deskribatu zituenena, zuten guztia emateko prest zeudenena. Jatorrizko bekaturia ezagutzen ez zutelako edo —pentsatzen dute lurreratuek— inozentzia sainduan biluzik zebiltzan haiek. Galdutako paradisuaren antzeko zerbait. Baina paradisu hori 1532an jada desmaskaratu zen Mexikoko anonimoari esker ezagutzen ditugun testuekin, Chilán Balam-en —profeta maiatarraren— testu ospetsu batekin, eta gaur egun ezagutzen ditugun testigantzekin, Espainian eta Latinamerikan argitaratuak, eta izentzat “El reverso de la conquista” izena hartzen dutenak. Bertan, inpresioa bestelakoa da:

“¡Entristezcámonos, ay, porque han llegado!”

“Nos han cristianizado, pero nos hacen pasar de un señor a otro como si fuéramos animales.”

“Sólo por causa de los tiempos locos, de los locos sacerdotes, se ha introducido entre nosotros la tristeza, se ha introducido entre nosotros el *cristianismo*. Porque muchos cristianos llegaron aquí con el verdadero Dios, pero éste fue el verdadero comienzo de nuestra miseria, el principio del tributo y el desastre, la causa de donde brotó la discordia oculta, el principio de las luchas con armas de fuego, el principio de los atropellos, el principio del despojo absoluto, el principio de la esclavitud por culpa de las deudas, el principio de las deudas que nos oprimen, el principio de las discordias continuas, el

principio del padecimiento. Fue el principio de la obra de los españoles y de los sacerdotes, el principio de utilizar los caciques, los maestros de escuela, los fiscales...”

“Ellos nos enseñaron el miedo, por ellos se marchitaron nuestras flores. Para que su flor viviese, dañaron y devoraron la nuestra...”

Beste ikuspegia, garaituen ikuspegia da, iberikoen, portugesen eta espainiarren etorreraren inpaktua jasan dutenena. Horrela aurkitzen gara, Paul Ricoeur-en hitzak erabiliz, interpretazioen gatazkaren dikotomiaren aurrean. Karabeletan daudenen interpretazioa eta hondartzetan daudenena: inkatarren, maiatarren, aztekarren, tupitarren, guaranitarren, aionomnitarren eta oraindik orain bizirik dirauen beste hainbatentestigantza-kulturak, kultura historiko handiak.

Eta ez da bakarrik hasierako inpaktuak errepresentatu zuena, baizik eta kanpotik etorritako indarren presentzia honek latinamerikarrentzat gaur egun suposatzen duena, bertakoen gorputz-arimak konkistatuz, kulturak menperatuz, eta hogei-tamar mila urteko prozesu kulturalak eten eta desegituratuz.

Gauzak horrela, behekoen ikuspegitik, hondartzetako en ikuspegitik, biktimen ikuspegitik, Bostehun urteen ospakizuna era desberdinetara balora daiteke.

(...)

NOLA OSPATU BOSTGARREN MENDEURRENA

“Karabeletan daudenek” ospakizun penitentziala egin behar dute lehenik eta behin. Irakurketa triumfalista bat egin ordez, irakurketa kritiko bat egin behar dute. “Zer egin dugu gure neba-arrebekin?” galdetu beharko diete euren buruei. Ez zen zibilizazio-topaketa bat izan, manualetan agertzen den diskurtsu ofizialak hala dioen arren. Bertan irakur daiteke kultura europarrak kultura autoktonoekin topo egin zutela eta handik sortu zela mestizajea. Baina ez zen topaketa bat izan, suntsidura ekarri zuen txoke kultural bat baizik.

Ezinbestekoa da Frantzian bizi den Todoroz bulgariarraren *La conquista de América latina, el problema del otro* liburu ederra aipatzea. Oso testu interesgarria dugu, zeinuak semiotikoki aztertzen bait ditu. Historia bera baino gehiago, indigenentzat abentura iberikoaren gertakarien esanahiak zeintzuk diren aztertzen du. Eta, alderantziz, nola espainiarrek eta portugaldarrek sinbolikoki irakurri duten ikusi duten oro. Linguistika eta epistemologia modernoaren baliabideak darabiltzan irakurketa bat da, narratiba historikoa baino zerbait gehiago beraz.

Honela dio: “genozidio” hitzak zentzuren bat baldin badu, zentzu hori Latinamerikan talka gisa aplikatzen da, konkistaren ondorioz sortutako suntsiduraz. Mende bakar batean biztanleria hogeitabostetik batera murriztua izan zen.

Hernán Cortés Mexikoko Anaguaqui goi-lautadan sartzen denean, 1519an, Mexikon kultura desberdinetako 23.200.000 biztanle zeuden: aztekarrak, golmekarrak, toltekarrak, maia-tarrak. 1593an, 23.200.000tik 1.700.000 baino ez ziren gelditzen. Ez da jada legenda beltza: beltza dena ez bait da legenda, gertakariak baizik. Euren ikuspegitik entzun behar dugu; beraiek dira kontatu behar digutenak topaketa horrek zer suposatu zuen. Ez zen sarraski hutsa izan, lanaren superesplotazioa izan zen, indigenen bidalketa meatzetara, zurien gaitotasunak, ez bait zuten defentsarik haiei aurre egiteko. Ondorioz genozidioa gertatu zen. Horretaz jabetu beharra dago. Ospakizuna, beraz, bai, baina penitentziala. Ospakizun triunfalistik egiten baditugu tristeago bihur dezakegu irainduen eta umilduen bizitza, biktimak iraintzen bait ditugu zoribeltzeko oroimen hori gogoraraziz, beraiek izaki suntsituak enfrentamendu honen eraginez.

KULTUR BERRIKUSKETA

Bestalde, europarrek aukera ezin hobea dute —eta baita geuk ere Latinamerikan— berrikusketa bat egiteko oraindik orain dugun kultur motaz, garapen-motaz, elkarbizitzaz... nahiz XV. eta XVI. mendeetan sortuak izan, merkatarien emer-

gentziaren eta lukuruaren, metatzearen eta hedapenaren araberaren erabilitako proiektu zientifiko-teknikoaren arteko erdibidean. Zer zibilizazio-mota da hau? Indarkerian, odolean, malakoetan oinarritutako zibilizazioa.

Nere bizitza osoan jaso dudan uhukadarik handiena Munich-en jaso nuen, duela urte batzuk, ikasi nuen Unibertsitate berean. Honela eman nion hasiera nere mintzaldiari:

“Señoras y señores, el bienestar que ustedes tienen aquí en Alemania no se debe principalmente a la aplicación del ingenio alemán. Se debe principalmente a la sangre, al sudor y a las lágrimas de nuestros hermanos que yacen allí en América Latina.”

Berehala uhukatu ninduten. Aurrez uste nuen bezala, Banco Mundial delakoaren datuak atera behar izan nituen neure poltsikotik eta Alemania, Suitza, Italia, Ingalaterra, eta abarren aberastasuna nondik datorren zehazten zuten estatistikak irakurri. Alemaniaren aberastasuna, %67, Latinamerikan, Hego Afrikan, Ozeanian, Mexikon dauden alemaniar multinazionalatik dator. Suitzarentzat kopurua askoz handiagoa da: bere aberastasunaren %72 ez da Suitzan bertan sortzen, handik kanpo baizik, inbertsio handiak eta irabazi izugarriak dituzten suitzar multinazionalak —bereziki elikadura eta botikagintzari lotutakoei— esker. Eta era horretan joan nintzen herrialdez herrialde.

Kontutan hartu beharra dago gure eredu dualista dela: alde batetik, aberastasuna sortzen du; bestetik, miseria hutsa. Eta ez dira errealitate paraleloak, elkar loturik daudenak baizik. Paulo VI.ak zioen legez, besteen pobrezia esker sortzen den aberastasuna da.

Bostehun urteen aukera, izan ere, hori da: eztabaidatzea indarkerian, kapitalak lanaren gain duen pribilegioan, Ipar-Hego banaketan, eta nazioen, arrazen, kulturen diskriminazioan oinarriturik dugun gizarte eta garapen-eredua. Eztabaidatu ea eredu honek apokalipsi nuklearretik, ekologi kataklismotik salba gaitzakeen. Zeren, gauden egoeran, ez bait dago Noeren Arkarik, batzuk salbatu eta beste batzuk kanpoan utz ditza-

keenik. Denok gaude zoribeltzeko patu mehatxagarri beraren aurrean.

Hau, alde batetik, ekosistemak suntsitu, kultur loturak hautsi, pertsonak desustraitu, pobre eta subpobre-multzo izugarri bat sortu egingo lukeen ospakizun-proiektu bat litzateke. Bitartean, bestalde, kontsumoari eta bizibide-ugaritasunari dagokionean, erabat sofistikatua dagoen gizateria batekin topo egiten dugu. Gizateria horrek, bere burua defendatzeko, seguraski, Berlineko harresia ez ezik, beste harresi ikaragarri bat berreraiki beharko du pobreak ongitasunaren mundu horretan sar ez daitezten.

EBANGELIZAZIO-EREDUA

Kultur eredua ez ezik, Eliz eta ebangelizazio-eredua ere aztertu beharra daukagu. Izan ere, ez zen ebangelizazio bat izan, hitzaren zentzu teologikoan. Ebangelizazioak esan nahi du Ebangelioaren eraikuntza, herriarentzat berri ona. Eta hau ez da *a priori* definitua geratzen Ebangelioa edo Elizaren doktrina errezitateagatik. Beti dago kistau-fedearen kodifikazio bat, hala Testamendu Berrian nola Elizaren doktrinaren ondoren. Kristorenmezua eta bere errebelazioa kulturgabetu egiten da, beste kultura batekin topo egiten duelako, eta kultura horrek topaketa sorkuntza bihurtzen du, zentzu-produkzio bat eragiten du. Kultura desberdinek Ebangelioa beren muinetatik asimilatzen dute, ahal duten bezala irensten dute eta transfigurazio bat eta gehikuntza bat sortzen.

Latinamerikan, ebangelizazioa baino gehiago, sistema ekleziastiko eta belikoaren hedakuntza eman zen. Hara eraman zen Eliz sistema eta han hedatu eta ezarri ziren jainkoen, parrokiaren, sainduen, jaien eta ohituren sistema.

Berretze bat da. Izenak berak nahikoa adierazgarriak dira: Nueva Granada, Nueva Barcelona, Nueva Sevilla. Dena da "berria", hemengoa bera han errepikatua. Ez zen izan elkarriketa erlijioso bat, gaurdainoko indigenen erlijioen desegituraketara eraman zuen kristautasunaren ezarkuntza bat baizik. Eliz eredua eztabaidatu beharra daukagu.

Latinamerikarrek, aztekarrek, Andesetako goi-lautadako indigenek —milioika konta daitezkeenak Bolivian, Perun, Ekua-dorren, Ertamerikako zati batean— euren kultura badute, zergatik ez dute geuk, Espainia, Italia, Alemaniako mendebaldarrok dugun eskubide bera? Guk *geure kategorien barnean* asimilatu dugu kristautasuna, sortu egin dugu gaur egun dugun kristautasuna, bertsio desberdinetakoa —hebraikoa, erromatarra, grekoa, germaniarra—, fedearen eta kulturaren arteko topaketaren produktu gisa sortu dugun herentzia den kristautasuna.

Hemen, Mendebaldean, sortu da kristautasun-mota hori, erromatar katolikoa alegia. Latinamerikan zergatik ez dugu latinamerikar kristautasun bat sortzeko eskubide bera, mestizoen, indigenen, beltzen, mulatoen, azaleratzen ari diren kulturaren kristautasuna, joan zen mendeko emigrante alemaniar, espainiar, italiar, poloniar, suitzar, errusiar, eta abarren aporterazioa duen kristautasuna? Esperientzia guzti horretatik sorbedi kristau-fedearen aurpegi berria, ez besteengandik bereiziaz izateko, irekia eta beste katolikotasun-motekin elkar loturirik bizitzeko baizik.

Gaur arte ukatu egin zaigu eskubide hori. Teologo gisa gaihau planteatzen dugun bakoitzean zismatikotzat hartzen gaituzte eta Eliza paralelo bat sortu eta elkartasun eklesiastikoa hautsi nahi izatea salatzen digute. Nahi dugun gauza bakarra ebangelizatzea da, geure ahotsa izan, geure begiekin ikusi, geure azalarekin sentitu Jesusek zer suposatzen duen, zer esan nahi duen Jainkoa gure artean egoteak, Espirituak bizi gaituela, Jainkoak behin-betirako bisitatu gaituela eta indigena bihurtu dela. Gizaki bihurtu da —Vatikano II.ak *Gaudium et spes*-eko 22 zk. ospetsuan dioen legez— gizakundeari esker. Gizakundeagatik, Jainkoak, hein batean, gizaki bakoitza asumitu du. Ez du inolako eskandalurik sortzen zuri bat, gizon bat asumitu duela esateak. Jada harriturik geratzen gara esaten badugu emakumezko zuri europarra asumitu duela. Baina harridura hau eskandalu bilakatzen da indigena asumitu duela, beltza asumitu duela esanez gero. Eta Jainkoa gizaki bihurtu da eta indigenari hurbildu zaio. Jainkoa indigena da. Eta hau entzutean izutu egiten gara Jesusengan egite bakarra,

errepikaezina dagoela uste dugulako. Baina komenigarria litzateke ez ahaztea Jesus ez zela mendebaldar kristau bat izan: Jesus judutar kulturaren baitan jaiotzen eta funtsean judua da.

Eliz ereduak eztabaida zitekeen eta galdetu ez ote den posible eklesiogenesi bat. Hau da, ez ote den posible, ez azken 500 urteak soilik, baizik eta azken 40.000 urteak hor daramatzaten latinamerikar kultura handien —inkatarren, maiatarren eta aztekarren— balio kulturalak bereganatuko dituen Eliza baten genesia. Harrez gero, hor daude, kontinentean, beren kulturen bitartez Jainkoak bisitaturik, Jainkoak salbaturik. Beraiek ere badituzte Jainkoak eta euren patu zoriontsuak mintzatzen zaizkien profetak, sainduak, jakitunak.

EBANGELIZAZIO BERRIA

Gauzak horrela, berrikusi beharra dago zer den ebangelizazioa. Gogoko nuke zerbait eranstea *ebangelizazio berria*. Aita Santuak leku guztietan zabaldu du diskutsu hori. Orain, are europar ekialdean, ebangelizazioa burutu beharra dago. Aita Santuak honako mezua jaurtiki zuen Santo Domingon izan zenean: berrebanjelizazio bat egin orde, ebangelizazio bat egin behar da latinamerikar kontinentean, erronka berriak asumitzeko ausardia izango duena, eta aldi berean, azken 500 urte hauetan Ebangelioaren presentziak ongi egindako gauzei jarraituko diena.

Gauza bat argitu beharra dago: zergatik da berria ebangelizazio hau? Nere ustez, ebangelizazio klasikoarekiko —1492az geroztikakoarekiko— berria da, lehenik, efektu berri bat, kulturetaz kanpo-efektu bat sortu nahi duelako: kultura sartu, baina ez edozein kulturatan.

Kulturaz ihardutean zehaztu beharra dago zein kulturaz ari garen. Eskuarki kultura modernoan pentsatzen da, (Santo Domingon 1992an ospatuko den topaketa handirako dokumentuak prestatzen ari diren Celam-eko teologo eta ideologoi galdetzen zaienean bezalaxe), kultura aurrerakoian, garrantzian, zientifiko-teknikoan, sekularistan. Ez da pentsatzen gehiengo handien kultura. *Kultura moderno* hori lehen mun-

duko kultura da, latinamerikar eliteen kultura, lehen munduko kulturatik onura ateratzen duena, bai intelektualki, bai ekonomikoki, nahiz kulturalki. Kultura urbanoa da, lehen munduko edozein hirik dituen ezaugarri berekoa. Bartzelonan egon, Rion egon edo New Yorken egon, gunea berdina da: perfumeak berdinak dira, moda ere bera da, janariak, egunkariak, musikak, elizak eta otoitzak ere bai; jada kultura kosmopolita bat da.

Baina *gune* horren inguruan ez dira ikusi nahi ehundaka eta ehundaka konta daitezkeen txabolak, Rion bezala, lau milioi laguneko zinturoia osatzen dutenak. Hiriari, beraz, bai. Baina ez bere alderdi garaitzailetik, bere miseriatik baizik, bere kontraesantetik. Kulturari, bai. Baina isiltasunaren kulturei, inoiz asumituak eta errespetatuak izan ez direnei, indigenen, pobreen, beltzen, langileen kulturei. Abiapuntu izateko pribilegio ebangelikoa duen kultura bat, bertatik hasten bait gara ebangelizatzen. Beraiegangandik ematen diogu hasiera, beste kultura guztiei irekiak, are kultura modernoari ere.

Aurre egin nahi diogu sekularizazio-prozesuari, proiektu zientifiko-teknikoari, urbanizazioari. Jakina. Baina, zein ikuspegitatik? Zapalduaren ikuspegitik, prozesu horren biktimaren ikuspegitik. Prozesu horrek guztiak bi alderdi ditu: bateko, alderdi distiratsua, garailea, eta besteko, alderdi makurra, ezkutua, siniestroa, garapen horregatik ordaintzen ari direnen unibertsoa dena.

EBANGELIZAZIOA BESTE SUBJEKTU HISTORIKO BATETIK ABIATUZ

Zapalduen bloketik, eta ez kultura meneratzaileetatik sinpleki. Ebangelizazio berria ere bai, metodo berri bat darabilelako, indoktrinazio-metodo bat izan ordez —mezu guztia jadanik prest eraman—, herriarekin, bere baloreekin, bere sentiberatasunarekin, bere kantekin, bere ametsekin, bere mitoeekin, bere erlijioekin bat eginik bizi-proiektu pedagogikoa dena. Han barruan sartu behar dugu eta, askatasun osoz onartzen duten bitartean eta ez inposizio gisa edota beldurragatik, beraiekin batera ibili handik zentzu berri bat atera dadin eta, beraien-

tzat ere, beren kulturaren berretze bat suposa dezan. Eta hor, beren Eliz mota sortzeko posibilitatea sartzen da, beren komunitateekin eta otoitz egiteko erarekin, eta Jainkoari gauzak adierazteko beren moduarekin, eta beste Elizekin komunioan egoteko beren moldearekin, baita Erromako Elizarekin ere, mendebaldeko tradizio handiko elizarekin.

Zapalduaren pedagogia hori onartzen duen Eliza. Ez zapalduarentzako Eliza, baizik eta zapalduarekin batera, ikasi eta bereburua ebangelizatu nahi duen Eliza. Puebla-k ezin hobeto zioen: pobreek potentzial ebangelizatzailea dute, ebangelizatu egiten dute Eliza osoa.

(...)

Dominaren beste aldea da. Beraien kulturatik beste edukin batzuk jasotzen saiatzen den eta bizitzaren funtzio eragilea duen ebangelizazioa suposatzen du. Indigenen bizitzen aldeko aukera bat da, suntsiduraren mehatxupean bizi bait dira, bai beraiek eta baita beren kulturak ere.

Lehen ebangelioa bizia ekartzera etorri zen Jesusen ebangelioa izan zen. Beraz, indigena biologikoki erreproduzitzea, berelotura generazionalak birkonpontzea, pertsona gisa berretzea, herri bat salbatzea da, Jainkoarena ere den herri bat salbatzea. Hau edo bestea predikatzen hasi aurretik, indigenen bizia defendatuko luketen Elizak eduki beharko genituzke. Eta gero, bizitzaren Ebangelioa —Jesusen Ebangelioaren funtsa dena— predikatu. Eta hortik aurrera zentzu osoz Jesusez eta beraiegan jadanik iharduten ari den Espirituaz mintzatu, deskubritzen joan daitezen nola beraiegan aurkitzen den Jesusek esandakoaren edukina.

Ebangelizazio berriak suposatzen du gauzak apaltasunez onartzen dituen Eliza, inperialista izan nahi ez duen Eliza. Denak katekesi, liturgi, teologi eta eliz antolakuntza eredu beraren barnean tartekatu nahi ez dituen. Erabat solidarioak, komunitarioak diren eta indibidualismoa ezagutzen ez duten *latinamerikar kulturetatik abiatzen den* Eliza. Kultura hauentzat, gehienentzat bederen, jabegoa beti komunitarioa eta soziala da. Beharrezkoa zaiena bakarrik erabiltzen dute, beste gauza guztiei uko eginez.

Ebangelizazio berriak Ebangeliotik, *koinonia*-tik, komunio-tik, partizipaziotik gertu dauden baloreak dituen kultura bate-tik abiatu behar du. Hemendik Eliz mota berri bat eraiki dezake, Las Casas-ek bere azken fasean amestu zuenaren modukoa: eliza indigena bat, gotzai indigenekin, apez indigenekin, hierarkia indigena batekin, kristau izateko era indigena batekin. Hori guztia, gaur egun, utopia izugarria da. Latinamerikako teologoek eklesiologia inperialaren —leku guztietarako berdina izan nahi duenaren— aurka mantentzen duten borroka etengabea da, neorromanizazio eta neoklerikalizazio-prozesu batez Eliza osoa arautu nahi den unean bereziki, Erromako ardatz gogorrari atxekirik jarraitu eta beste Eliza guztiak satelite bihurtu nahi dituelako.

Nere ustez sakonki birpentsatu beharra dago ea ebangelizazio berria burutu daitekeen irizpide teologiko eta eklesiologiko horiek mantenduz, europar eliz sistemaren hedapena Latinamerikaren gain mantenduz, ebangelizazio berri hau ahalbideratuko duen eliz kreatibitatearen espaziorik gabe.

EBANGELIZAZIOAREN METODOA

Azkenik, oso garrantzitsua iruditzen zaidan gauza bat azpimarratu nahi nuke. Latinamerikar ebangelizazioa ez da edukinen arazo bat: zer esan?, zer iragarri nahi die Jainkoak?, non dago Jainko hori?, nolakoa da errebelazioa? Horri buruz, teologoek, bat etor gaitezke eta unanimitatera iritsi.

Arazorik larriena da *hori nola egiten den*. Ne re aburuz, XVI. mendeko ebangelizazioaren hanka-sartzerik handiena (gaurdaino dirauena) zera izan zen: kolonizazioaren eta zapalkuntzaren zeinupean egin zen ebangelizazioa. Pertsonak *menperatu* eta berehala kristautu nahi izatea. Erronka, gaur, ebangelizazioa *liberazioaren* zeinupean burutzea da. Prozesu liberatzaile bat, beraiek, beren kulturetatik, bereganatuz joan daitezten guri alde aurretik zeintzuk diren erabakitzea ez dagozkigun Ebangelioaren elementuak. Zeren, guk ere, geure erara asimilatu bait dugu Ebangelioa eta, zenbait puntutan, oso era murriztailean.

Puntu bakar bat aipatuko dut. Testamendu Berriaren ardatz nagusietako bat bizkundearen gaia da: gizon eta emakume berriak. Zer egin dugu bizkundeari buruzko gure teologian? Gehiago predikatu dugu Platon eta bere arimaren inmortalitatea, bizkundea baino. Haragiaren bizkundea munduaren bukaerarako uzten dugu. Eta munduaren bukaera noiz izango den inork ere ez dakienez, ahaztu egiten gara bizkundeaz eta arimaren hilkortasunaz. Jesus *Jainkoaren Erresuma*-z soilik mintzatu zen.

Jesusek ez zuen Eliza predikatu, Erresuma baizik. Erresuma horren jabe den Aita predikatu zuen. Zer egin genuen Erresumarekin? Orain Eliza predikatzen dugu. Espiritualizatu egin dugu Erresuma, Zerua, edo bizitza honen ondotik datorrena. Galdu egin dugu Jainkoaren Erresuma kategoriak zuen edukin politikoa, espiritualizatu egin dugu: grazia, balore espiritualen erresuma. Ez gara erabat hiltzen, gure zati bat bizirik diraelako, eta ez gara erabat bizten, arima jada bizirik dagoelako. Hau da: ez gara behar bezala hiltzen, ez gara behar bezala bizi, ez gara erabat bizten. Bertan behera utzi dugu ikuspegi biblikoa, askoz ere osatuagoa. Gure kulturaren ikuspegiaren baitatik uste dugu hau dela kristautasuna, eta eskema murriztaile bat baino ez da.

Kultura bakoitzak Ebangelioa bere erara asimilatuko du, argi eta garbi edukiz gainera, ez dugula inoiz ere Ebangelioa erabat asimilatuko. Lau idazki ebangelikoez ere —Joanek bere epilogoan dioen legez— ez dute erabat asimilatu Ebangelioa Jesusen pertsona dela. Mundua liburuz beteko bagenu ere, ez genuke Jesukristoz esan behar den guztia esaten bukatuko. Apaltasun osoz onartu beharra dago mugatasuna, kulturen hilkortasuna, beren gaitasuna elementu batzuk bai eta beste batzuk ez integratzeko. Baina bat-eginik, elkar onarturik, osatuz goaz Jesusen aurpegi osoa, Jainkoaren aurpegia munduan. Hau da metodoa.

(...)

ONDORIO GISA

Bostgarren Mendeurrenak *kristautasunaren misio historikoa* planteatu behar digu, baina ez bere iraganaldia eta garai-pena izan zen historia legezatzeko eta konsagratzeko misio gisa. Kristautasuna ez dago gure bizkarretan geratzen den iraganaldi baten zerbait izatera kondenaturik. Gure aurrean egon behar du interpelazio-faktore gisa, itxaropen politikoaren faktore gisa, sormen kulturalaren faktore gisa. Hori behar-beharrezkoa da Latinamerikarentzat, eta hain handiak diren eta hainbeste balore duten kultura horientzat ere, Ebangelioa asumitu ahal izan dezaten, eta Ebangeliotik kristauei kristautasunaren beste aurpegi bat eskain diezaioten. Eta gizate-riari ziur aski beharrezkoak zaizkigun beste balore batzuk bizi-rik iraun nahi badugu.

Euskaratzailea:
JON BERGARETXE